

מזיגת כוס לאלהו הנביא:
תיאור לא מוכר של המנהג מהמאה החמש עשרה
בהגדת ארנה מיכאל

טל גויטיין

מטרתו של המאמר להציג איקונוגרפיה ייחודית של מנהג מזיגת כוס לאלהו הנביא בליל הסדר המופיעה בהגדת ארנה מיכאל, שנוצרה בבוהמיה בסביבות 1400–1420. באיקונוגרפיה זו יש משום עדות חדשה למנהג ולזמן קיומו. המאמר מתחקה אחר שורשיו של המנהג במקורות רבניים, ופונה למקורות מהמאה החמש עשרה כדי ללמוד על אופיו של טקס מזיגת כוס לאלהו הנביא בתקופה זו, בהסתמך על המחקר הקיים ועל החידושים העולים מהאיקונוגרפיה בהגדה.

מלבד זאת המאמר בוחן את התפתחות האיקונוגרפיה של פתיחת הדלת לאלהו־המשיח בהגדות מאוירות במאה החמש עשרה, איקונוגרפיה שסימלה את הכמיהה לגאולה הקרבה ובאה. המאמר מוכיח כי הסצנה של הכנת הכוס לאלהו היא חלק בלתי נפרד מהתפתחות זו, ופונה לפיוטים של אביגדור קרא, בן המאה החמש עשרה, כמקור ספרותי המציג את הציפיות האסכטולוגיות של יהודי אשכנז בתקופה זו.

טל גויטיין, המחלקה לאמנויות, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, ת"ד 653, באר שבע 8410501
goitein@gmail.com